

Schriftlicht

Ons leven en Romeinen 7

P. Niemeijer

Als ik het goede wens te doen, is het kwade bij mij aanwezig. Ik, ellendig mens! Wie zal mij verlossen? Gode zij dank door Jezus Christus, onze Here!

(Romeinen 7:14-26)

Het zijn bekende woorden van de apostel Paulus. Maar over welke periode in zijn leven spreekt de apostel hier? Gaat het over de tijd vóór of ná zijn bekering? Kan hij als onbekeerde juichen over de verlossing door Christus (vers 25)? Nee toch! Maar dan komt meteen de vraag: kan hij dan wel als gelovige van zichzelf zeggen: ik, ellendig mens? Het kan toch niet: een gelovige die wel het goede wil, maar telkens moet constateren dat er een macht is die sterker is dan hij: de zonde! Daarvan is hij toch verlost! Over welke periode in zijn leven heeft de apostel het? Het antwoord op die vraag is van groot belang voor onze kijk op het leven door de Geest, het leven als christen.

Omdat er auteurs zijn die zich voor hun opvatting beroepen op het geheel van de brief en op de hoofdstukken 6 en 8, nemen we een wat brede aanloop en besluiten we met een paar opmerkingen over Romeinen 8.

Synagoge en gemeente

Rome kende in Paulus' dagen een grote joodse gemeenschap: indrukwekkend en gerespecteerd. De christelijke gemeente daarentegen, bestaande uit voormalige heidenen, was er klein. De verhouding tussen beide is een belangrijke achtergrond van de brief aan de Romeinen (J. van Bruggen). Hoog keek de christelijke gemeente op tegen de machtige synagoge van de Joden. Die hadden invloed in de maatschappij. En die waren het aloude Godsvolk. Die hadden de wet en de besnijdenis.

De apostel laat zien dat van jaloezie geen sprake hoeft te zijn. Niet hij is een Jood, zo houdt hij de gemeente voor, die het uiterlijk is, en niet dat is besnijdenis, wat uiterlijk aan het vlees gebeurt, maar hij is een Jood die het in het verborgene is en de ware besnijdenis is die van het hart (2:28v).

Maar de Joden hebben toch *de wet*? Ja, die hebben ze. Maar die moet je wel onderhouden! En de Joden zijn van zichzelf, net als alle niet-Joden, zondaren die Gods oordeel verdienen (3:9). Van dat oordeel krijgen ze geen vrijspraak door de wet. Die vrijspraak komt buiten de wet om, door Jezus Christus (3:21). Door het geloof in Hem mogen alle christenen vrijspraak hebben en vrede met God. Alle christenen! Besnedenen en onbesnedenen. Alle zonen en dochters van Adam, die in Christus geloven (5:12-21).

Heiliging door de wet?

Christus' werk is onvoorstelbaar rijk. Hij gaf zijn leven en stond op. Zijn dood en opstanding hebben niet alleen betekenis voor onze vrijspraak. Ze leiden ons ook tot een heilig leven. Want als Christus voor de zonde 'gestorven' is, hoe zullen wij dan in de zonde 'leven'? En als Christus is opgestaan tot nieuw leven, zullen wij onze leden dan niet ten dienste stellen van God (6:1-14)? Want als wij niet meer vallen onder de straf en de vloek van de wet, dan zijn

we toch bestemd om te leven onder de genade: voor God!

Maar hoe moet je dat als heiden-christen doen: in die verworden Romeinse samenleving leven voor God en in dienst van God? Hebben de Joden met hun wet dan toch niet een voorsprong? Zou die joodse wet niet prima kunnen helpen bij die noodzakelijke heiliging? Het gaat in dat nieuwe leven toch om een leven naar die wet? *Gods* wet!

Ja, *Góds* wet was het! En is het! En het christenleven moet zich inderdaad richten naar *Gods* wet. Maar die wet is er niet de motor van! De gemeente *dánkt* haar heiliging niet aan de wet. Daarvoor grijpt de apostel naar een beeld. De wet zelf, schrijft Paulus, leert dat een vrouw gebonden is aan haar man, zolang die man leeft. Maar als hij sterft, is ze aan hem niet meer gebonden. Zo is het ook met u en de wet. U bent gestorven: met Christus mee. Toen bent u ontslagen van uw verbintenis aan de wet. Die kan u niet meer veroordelen. U bent dood voor haar. U bent niet meer 'onder' de wet. Er is nu een Ander die u bindt: na uw opwekking uit de dood wordt u beheerst door Hem die u uit de dood heeft opgewekt, Jezus Christus. U bent 'onder' Hem. Hij zal u vernieuwen, zodat u gaat leven naar de wet van God, de wet van de liefde, de wet van de Geest van het leven (7:1-6).

De gemeente in Rome hoeft dus ook wat dit betreft niet jaloers te zijn op de synagoge. Voor hun heiliging zijn ze niet aangewezen op de wet, maar op Christus en zijn Geest (Jer. 31). Maar de apostel hoort de tegenwerpingen al! Is de wet dan iets verwerpelijks? Moeten we die zo snel mogelijk afdanken? Nee, zegt Paulus, dat moeten we niet! Want de wet is heilig en rechtvaardig en goed. Het probleem zit 'em niet in de wet, maar in ons! Terwijl de wet ons leert wat zonde is en wat wij dus moeten *mijden*, zitten wij zo in elkaar dat het verbod bij ons juist het verlangen losmaakt om het verbodene te *doen*. Dat moeten we de wet niet verwijten. Dat is *ónze* bedorvenheid, onze zondigheid!

De wet, zegt Paulus, werd mijn dood. Die wet waar u zo jaloers naar kijkt - en die heilig en rechtvaardig en goed *ís!* - die bracht mij alleen maar verder van huis. Door die wet leerde ik hoe bedorven ik ben. En ze werkte *averechts*: ze maakte in mij alleen de zonde maar levend! Niet omdat *zýj* slecht was, maar omdat *ík* het ben!

Christelijke ervaring

En dan komt het gedeelte dat speciaal onze aandacht heeft in dit artikel.

Het valt op hoe persoonlijk de apostel spreekt. In de eerste persoon enkelvoud: over 'ik' en 'mij'. Hij beroept zich op zijn ervaring als christen en op die van zijn broeders en zusters. *Wij weten*, schrijft hij, dat de wet geestelijk is; maar ik ben vleeselijk, verkocht onder de zonde. En in vers 18 nog een keer: want *ik weet* dat in mij geen goed woont. En in vers 26 vertelt hij: derhalve *ben ik* met mijn verstand dienstbaar aan de wet van God, maar met mijn vlees aan de wet van de zonde.

Paulus wijst op de ervaring die *Gods* kinderen kennen. Hij laat zien dat het in het christenleven niet altijd zo eenvoudig ligt, dat je precies weet wat je doet. Het komt voor dat je iets heel anders doet dan je wilde en van plan was. En dat je uitgerekend doet wat je nou juist helemaal niet wilt! Dan zie je dat je als christen wel kunt *wíllen* leven naar *Gods* wet, maar dat dat niet voldoende is. Er blijkt een sterkere macht die je toch tot zonde brengt. Die je laat doen wat je helemaal niet wilt!

Ik zeg niet dat het bij een christen *altijd* zo gaat. Dat is ook niet de bedoeling van de apostel: zeggen dat wij als gelovigen nooit het goede zouden doen wat we willen. Wij belijden dat al onze werken, zelfs de beste onvolmaakt en met zonde bevuurd zijn. Maar dat hoeft niet altijd op de concrete manier van Romeinen 7. Het redebeleid van de apostel *vereist* die uitleg ook niet. Sterker nog: in hoofdstuk 8 zal Paulus zeggen dat we dankzij Christus Jezus niet alleen goed *wíllen*, maar ook *wandelen* naar de Geest (vers 4). En schrijft de apostel ook op *ándere* plaatsen niet over de vrucht van de Geest, die in ons leven echt gevonden wordt en over ons

nieuwe leven, dat echt geen fiasco is?!

Paulus zegt niet, dat er nooit wat positiefs uit onze vingers komt. Paulus wijst wel op de meer dan incidentele ervaring (let op 'woont' in vers 20 en op 'regel' in vers 21), dat het goede je bij de handen afbreekt. Daaraan zie je hoe sterk de macht van de zonde in je leven is, ook in je verlost leven. Je doet niet wat je wilt en je komt tot dingen die je niet wilt. Daaruit, zegt Paulus, leer je dat je het met alleen de wet en een hoop goede wil niet redt. Ook al ben je kind van God. Ook al geloof je in Christus. Je staat machteloos tegenover de zonde. Je hebt de Geest van Christus nodig! Denk aan Jeremia 31: het Israël van het oude verbond liep vast, ook al had het de wet. Het is de Geest die ons Gods wet in het hart schrijft en laat dóen.

Onbekeerd of bekeerd

Ik sprak hierboven over Paulus' ervaring 'als christen'. Daarmee nam ik een voorschot op de vraag die nog apart aan de orde moet komen: spreekt Paulus hier over zijn leven als ongelovige of over zijn leven als christen? Onder de uitleggers bestaat daarover verschil van mening. Er zijn er die zeggen dat het wel om zijn onbekeerde leven moet gaan. In vers 14 staat immers: ik ben vlees (letterlijk: vleselijk), verkocht onder de zonde. En als Paulus schrijft dat hij nog zo hard kan willen leven naar Gods wet, maar dat hem dat niet lukt, dan kan dat alleen maar zien op de tijd dat de Geest van Christus nog niet in hem woonde. Want die zou anders dat kwade wel overwinnen. Zijn leven zou nooit zo'n puinhoop kunnen blijven als hij echt christen was. Het gaat hier, zegt men, om Paulus die nog in de macht van het vlees is, in de greep van de zonde.

Toch geloof ik er niets van dat Paulus het in Romeinen 7 heeft over zijn leven voordat hij tot geloof in Christus kwam. Hij schrijft niet over zichzelf zoals hij lang geleden 'was'. Hij spreekt over zichzelf in de tegenwoordige tijd! Ik 'ben' vlees. Wat ik niet 'wens', 'doe' ik. Ik 'ben' met mijn verstand dienstbaar aan Gods wet. In mijn leden 'voert' een andere wet strijd. Ook *wat* Paulus schrijft, strookt niet met een onbekeerd en ongelovig zijn. Want alle onvermogen om te dóen wat hij wil, poetst niet uit *dat* hij het goede 'wil', dat hij zich zelfs in Gods wet 'verlustigt'. Dat zijn geen uitdrukkingen die opgaan voor iemand die in het vlees is. Die wil niet goed. Die is niet blij over Gods wet. De gezindheid van het vlees, schrijft Paulus in hoofdstuk 8, is vijandschap tegen God; en onderwerpt zich *niet* aan de wet van God. En in vers 18 corrigeert Paulus zichzelf: het is in hem niet *allemaal* kommer en kwel: ik weet dat in mij, 'dat wil zeggen in mijn *vlees*' geen goed woont. Er is in Paulus terdege iets goeds. Wat hij ten diepste wil, is: de Here dienen. En dat is er alleen door Christus.

De 'ik' van Romeinen 7 is geen onbekeerde of ongelovige. Hij kan zelfs juichen om de verlossing door Christus in vers 25! En dat is geen verdwaalde jubel: in hoofdstuk 8 sluit Paulus erbij aan: zo is er dan geen veroordeling voor hen die in Christus Jezus zijn. Ook de apostel is bevrijd van de wet - van de dwingende macht! - van de zonde. Niet door de joodse wet, waarnaar de christenen in Rome zo jaloers kijken, maar door de Geest van Christus. Wat de wet niet vermocht, dat heeft God ook in het leven van Paulus gedaan door *zijn Zoon* (vgl. Jer. 31)!

Maar vers 14 dan: ik ben 'vlees/vleselijk, verkocht onder de zonde'? En dat idee van: wat ik voor de Here wil doen, lukt nooit?

Allereerst dat 'ik ben vlees' of 'vleselijk'. Dat is niet hetzelfde als: in het vlees. 'In het vlees' is bij Paulus de aanduiding van onbekeerd zijn: je zit nog in de greep van de zonde. Maar 'vleselijk' kun je ook zijn als 'geestelijk' mens. In 1 Korintiërs 3 schrijft Paulus aan de gemeente in Korinte dat ze echt broeders zijn (3:1) en dat de genade van God hun geschonken is (1:4), maar dat ze nog zo vleselijk zijn (3:1-3). Ook kinderen van God zondigen en zijn daar soms zo moeilijk van af te brengen. Soms kunnen ze leven als waren ze nog niét bekeerd. 'Vleselijk' noemt Paulus zich in Romeinen 7. Al is hij christen, er is nog veel zonde

in hem.

‘Verkocht onder de zonde.’ Dat is een sterke uitdrukking. In het Oude Testament kan sprake zijn van mensen die ‘zich verkocht hebben’ aan wat kwaad is in Gods oog: de goddeloze Achab bijvoorbeeld (1 Kon. 21:20,25; 2 Kon. 17:17). Dan gaat het om iemand die van God niets moet hebben. Het verschil tussen die mensen en Paulus in Romeinen 7 is dat Achab zich zélf verkocht had aan de zonde, terwijl Paulus zich juist tégen zijn wil verkocht voelt onder de zonde. Hij verzet zich ertegen. Maar de zonde is hem te sterk. Het gaat bij hem om een heel ánder ‘verkocht zijn onder de zonde’ dan bij Achab en dergelijke goddelozen (J. Murray). Een onbekeerde kent trouwens ook helemaal niet de spanning waardoor Paulus zich verscheurd voelt. De strijd tussen Geest en vlees is geen gevecht dat onbekeerden voeren. Het is een strijd die je te voeren hebt als je gelóóft en daarin groeit!

Belang

De ‘ik’ van Romeinen 7 is dus de christen Paulus! Waarom sta ik daar nou zo lang bij stil? Dat is belangrijk om twee redenen.

Allereerst om onze kijk op de onbekeerde mens. Als je zegt dat Paulus in Romeinen 7 over de onbekeerde mens spreekt, ga je ervan uit dat zo’n onbekeerde mens al een diep verlangen kan hebben om naar Gods wet te leven. Dat hij dus niet meer in duisternis leeft (Ef. 5:8), of dood is in overtredingen en zonden (Ef. 2:1), maar dat er in hem veel licht kan zijn. Dat hij niet meer geboren en levend gemaakt hoeft te worden (Joh. 3:3,5; Ef. 2:6), maar dat hij alleen maar geholpen en beter gemaakt hoeft te worden. Dat de mens zelf prima het goede kan willen, maar dat alleen het uitwerken hem niet lukt. Terwijl de Bijbel zegt dat God niet alleen het werken, maar ook het willen in ons moet werken (Fil. 2:13). Wie denkt dat het in Romeinen 7 om een onbekeerde gaat, heeft geen goed zicht op Gods genade: die ziet het niet als genade voor mensen die vijanden van God zijn en goddelozen (Rom. 5:6-10). Hij doet alsof onbekeerden al heel wat goeds kunnen (willen).

Het tweede dat van belang is, is de kijk op ons christenleven. Daarover kunnen soms zulke romantische en idealistische opvattingen bestaan. Alsof er in het christenleven alleen maar blijdschap en groei is. Alsof wie gelooft, van satan niets meer te duchten en van de zonde geen last meer zou hebben. Alsof je daarboven uit zou zijn gegroeid. En alsof iedere zonde waarin je vast zit, een bewijs zou zijn van je nog-niet-christen-zijn. Dat perfectionisme kan een hoop onzekerheid en angst bij jezelf oproepen en voeden elke keer dat je je machteloos voelt in je leven met God. En je omgeving kan het als een zwéép hanteren: je opjatten tot al meer en meer en meer. Een jagen zonder rust.

Wat is het dan weldadig om Paulus uit zín ervaring te horen putten. Hier hebben we geen perfect christen die alleen maar lacht en geestelijk groeit. Maar een die de ervaring kent van tegenkrachten en van verscheurd te worden. Ik, ellendig mens, kan hij zelfs uitroepen, wie verlost mij? Moordend kan het zijn, de strijd van Gods kinderen. Als je dan alleen de wet maar hebt en een portie goede wil, dan loop je helemaal vast. Heerlijk om dan te mogen weten: Christus, uw verzoenend sterven blijft het rustpunt van mijn hart. Uw goede Geest is mijn geleide door het oneffen land van mijn aanvechtingen en zonden.

Geen lijdelijkheid maar ootmoed

Er zijn kringen die er niets van willen weten dat de ‘ik’ van Romeinen 7 een christen zou zijn. Ze moeten ook niets hebben van wat ik schreef over de onvolkomenheid die ons tot onze dood blijft aanleven. Dat voedt, zeggen ze, alleen maar lijdelijkheid en berusting. Dan heb je veel te lage verwachtingen van Christus en zijn Geest. Je wordt door zo’n redenering, zeggen ze, in slaap gesust: ‘ach, zonde geeft niet, dat hoort erbij.’

Is dat inderdaad de houding die Paulus ons aanleert in Romeinen 7? Is dat het beeld van hem, dat voor ons oprijst in dit hoofdstuk? Een christen die alle verantwoordelijkheid van zich afschuift en zich verstopt achter een duistere macht van buiten?

Allereerst valt op dat Paulus aan Christus en zijn Geest niets verwijt. Hij belijdt Christus juist als zijn Verlosser: Gode zij dank, die ons verlost door Jezus Christus, onze Here! Het is *zijn* Geest, de Geest van het leven die ons bevrijdt van de macht en de wet van de zonde.

Paulus richt zijn pijlen ook niet op *de wet*. Zo van: die wet eist ook veel te veel en stort me in het ongeluk. Nee, hij zingt de lof van de wet. Ze is heilig en rechtvaardig en goed. Ze is geestelijk, zegt hij in vers 14. Ze komt van God en ze is goed.

Dus: Christus valt niets te verwijten; de wet valt niets te verwijten. Wie dan wel?

Het lijkt erop alsof de apostel de zonde de schuld geeft. De zonde als een macht *buiten* hemzelf, waar hij niets aan kan doen. In vers 17 en vers 20 lezen we: als ik doe wat ik helemaal niet wil en als ik niet doe wat ik wél wil, dan doe *ik* het dus niet meer, maar *de zonde* die in mij woont.

Dan doe *ik* het niet, máár *de zonde* die in mij woont. Schuift Paulus daarmee de schuld niet af op iets buiten zichzelf? Daar lijkt het wel op. Maar let u dan op de manier waarop Paulus schrijft. Want hij heeft het wel over de zonde die 'in mij' woont. Het zijn mijn leden waarin de wet van de zonde woedt. En Paulus schrijft: 'ik' doe het kwade; vers 26: 'ik' ben met mijn vlees dienstbaar aan de wet van de zonde. En hij roept uit: 'ik', ellendig mens! Zoals hij ook begon in vers 14: 'ik' ben vleeselijk. Paulus plaatst zichzelf niet buiten schot. Hij schuift zelfs de zonde waarin hij geboren is, niet af!

Ik moet het nog sterker zeggen. U zou kunnen denken dat Paulus zegt: met mijn *willen* is het wel in orde, maar de zonde zit in mijn *lichaam* of in mijn *uiterlijk functioneren*, in 'mijn vlees' en in wat ik concreet 'doe'. Maar ook dat bedoelt hij niet. Zijn 'vlees' is niet zijn lichaam, maar heel zijn bestaan als zondig mens die de gevolgen van de zonde met zich meedraagt: hij draagt die mee in zijn lichaam, maar evengoed in zijn ziel en geest en wil.

En het is ook niet zo dat Paulus zou zeggen dat het met zijn *wil* altijd goed zit. Hij is met zijn vlees, dat is: met héél zijn bestaan, dienstbaar aan de wet van de zonde. Daardoor 'wil' hij ook wel verkeerde dingen. Dingen die niet stroken met zijn *christelijke* wil. Dingen waarvan *de Here* hem een afschuw geeft. Paulus' zonden gaan echt niet altijd buiten zijn wil om!

Geen berusting maar strijd

Paulus schuift de schuld niet af op de zonde als een macht *buiten* hemzelf. Maar hij maakt toch wel duidelijk onderscheid: tussen hemzelf en de zonde - 'niét ik, maar de zonde die in mij woont'? En hij spreekt toch over wat hij dóet, maar niet wíl?

Inderdaad. En ook daar mogen we niet overheen lezen. Paulus is geen willoos slachtoffer, zagen we. Soms geeft hij zelfs aan de zonde toe. Maar vaak neemt hij er ook afstand van. Dan zegt hij: niet ik, maar de zonde. Of: 'naar de inwendige mens' - d.w.z. ten diepste! - verlustig ik mij in de wet van *God* en niet in die van de *zonde*. Heel vaak doe ik wat ik juist *niet* wil.

We zien hier geen apostel die zich met zijn zondigheid verzoend heeft en er niets meer tegen onderneemt. We horen dat hij wel met zijn vlees dienstbaar is aan de wet van de zonde, maar dat hij ook met zijn door de Geest beheerste verstand dienstbaar is aan de wet van God. Hij ziet in zijn leden de zonde haar strijd voeren, maar hij *verlustigt* zich naar zijn inwendige mens in de wet van God. Hij wíl het goede. Er is bij hem geen berusting, maar strijd! Dié is kennelijk kenmerkend voor het christenleven. De strijd van vlees en Geest. De strijd om ons hart tussen de wet van de zonde en de wet van God. Niemand kan zich dus op Romeinen 7 beroepen om de strijd van het geloof te ontlopen of om zich te onttrekken aan Gods wet. Hier spreekt geen ziel- en willoze apostel, maar een die zich inzet om te leven naar Gods wil, en die de zonde haat en zich er hartgrondig van distantieert (niet ik, maar de zonde).

Verlossing

Paulus voelt zich verscheurd: ik, ellendig mens, wie verlost mij uit dit moordend bestaan? Hij geeft zelf het antwoord: die verlossing komt niet door mijn dood, maar door Jezus Christus, onze Here! Hij maakt ons door zijn Geest vrij van de wet van de zonde en de dood. Wat de wet niet kon, dat deed God door zijn Zoon en door zijn Geest. Die schrijft de wet op de tafel van ons hart. Wij gaan wandelen niet naar het vlees, maar naar de Geest.

Betekent dat dat de Here Jezus die strijd waarover Paulus het in Romeinen 7 heeft, van ons afneemt? Ja, dat *zal* Hij wel doen. In Gods nieuwe wereld zullen we er geen last meer van hebben. Dan zullen we als kinderen van God leven in een heerlijke vrijheid. Dan zullen we verlost zijn van alles wat ons hier naar beneden trekt: van de zonde en haar gevolgen, van alle gebrokenheid, vergankelijkheid en vruchteloosheid. Dan zal de zonde geen enkele macht meer over ons hebben, zelfs niet over ons vlees.

Maar zover is het nog niet. Christus doet ons hier en nu al leven naar Gods wet. Maar dat leven blijft een strijd. Paulus zegt meteen na de verlossingsjubel in vers 25: derhalve ben ik zelf met mijn verstand dienstbaar aan de wet van God, maar met mijn vlees aan de wet der zonde. Dat is kennelijk ook het leven als je Christus kent en in Hem gelooft.

Met Christus is de strijd nog niet voorbij. *Ze is* nog niet ten einde. Maar *ze heeft* dankzij Hem wel een einde! Voor wie in Christus is, hoeft de afloop van de strijd geen vraag meer te zijn. In Christus zijn wij meer dan overwinnaars. Dat neemt de strijd en moeite van nu niet weg. Maar het zet die wel in het licht van de verlossing! In dat licht mogen wij wandelen. Ook te midden van alle gebrokenheid en zuchten.

Want dat is wat opvalt in het volgende hoofdstuk, Romeinen 8. Dat is een machtig hoofdstuk, dat spreekt over de verlossing die God schenkt in zijn Zoon en door zijn Geest. Maar het is ook het hoofdstuk van de schepping die *zucht* (vers 22). Van de gelovigen die de Geest ontvangen en *zuchten* (vers 23). Van de Geest zelf die *zucht* (vers 26). Allen zien ze uit naar de verlossing van dit gebroken bestaan. Naar de volkomen verlossing van de zonde en al haar gevolgen.

Er zijn er die Romeinen 7 toepassen op de onbekeerde mens. En niet op de gelovige. Die zou niet meer zo met de zonde en haar gevolgen te worstelen hebben. Die zou volmaakt kunnen worden. Het is een van de kenmerken van zulke perfectionisten dat ze al hun kaarten zetten op het hier en nu. De geestelijke blijdschap nu. Bij hen sterft het uitzien en verlangen naar de toekomst. Het is hier en nu toch al genieten!

Het kenmerk van het christenleven is uitzien. Wij zijn, schrijft Paulus in Romeinen 8, behouden 'in de hoop'. Hoop die nog niet gezien wordt (vers 24). Wat hebben we nog een last van de zonde die aan al onze werken kleeft. Maar we weten dat de verlossing komt. En we zien ernaar uit. Het is een hoop die al ons leed verzacht. En die ons doet volhouden in de strijd. We weten dat de overwinning is aan onze Heiland. Hij verlost ons uit ons moordend bestaan. Zijn Geest is de Geest van het léven. Hij geeft rust en kracht om heilig te leven naar Gods wet.